Azərbaycanın taleyini yaşadı

Çünki həyatı da ikiyə bölünmüşdü

Uşaqlıq illəri yalnız zaman deyil, həm də məkan baxımından çox-çox uzaqlarda qalmışdı. Dünyaya göz açdığı yurda, isti ata ocağına həsrət idi. Könlü bitmək bilməyən ayrılığın qubar yeri olmuşdu. Bircə udum havası, bircə içim suyu üçün belə qəribsədiyi ata yurduna boylana-boylana qalmışdı.

Çoxları kimi onun da nisgilli baxışları tez-tez Arazın o tayını arayırdı, qəlbi hicran ağrısı ilə sızlayırdı. Ancaq dərd ortaqlarının çoxundan fərqli olaraq, ayrılıq dərdini, həsrətini misralara çevirirdi Hökumə Bülluri:

Mən də bir şairəm, sinəsi dağlı,
Ayrılıq nəfəsli, hicran soraqlı.
Vətənin qapısı üzümə bağlı,
Hər axşam bu dərddən alışır sinəm,
Vətən həsrətliyəm, el həsrətliyəm.

O, bir əsr öncə - 1926-cı il martın 3-də Zəncan şəhərində dəmirçi ailəsində dünyaya gəlib. Orta təhsilini 1933-1943-cü illərdə Zəncanda "Azəri" qızlar məktəbində alıb. Məktəbi bitirdikdən sonra elə həmin təhsil ocağında dərs deyib. Poeziyaya sevgisi utancaq bənövşə kimi könlündən erkən boy verib, ruhunu pərvazlandırıb.

Bəlkə də ömrü elə beləcə davam edə bilərdi. Müəllimlik fəaliyyətini davam etdirər, balaca həmşəhərlilərinə dərs deyər, bilik öyrədərdi. Gənc Hökumə xanım həm də yurdunun istedadlı şair qızı kimi tanınar, dövri mətbuatda dərc olunan şeirləri ilə sevilərdi. Ancaq yurddaşlarının azadlıq uğrunda mücadiləsindən xalqın bu məğrur, vətənsevər qızı da kənarda qalmadı. Hökumə Bülluri qəlbinin hökmü ilə gənc yaşlarında Azərbaycan Demokrat Firqəsinə üzv olub və "21 Azər" hərəkatına qoşulub.

O, ictimai-siyasi fəaliyyətə İkinci Dünya müharibəsi illərində başlayıb. O zaman ki, sovet ordusu Cənubi Azərbaycana getmişdi. Hökumə Bülluri Azərbaycan Demokrat Partiyası Zəncan Vilayət Komitəsinin təbliğat şöbəsi müdirinin müavini, Mədəniyyət evi kitabxanasının müdiri vəzifələrində işləyib.

İlk şeir və məqalələri 1945-ci ildə "Azər" və "Vətən yolunda" qəzetlərində dərc edilib. 1946-cı ilin martında milli-demokratik hərəkatda iştirak etdiyi üçün "21 Azər" medalı ilə təltif olunub.

Arzularının coşub-çağlayan vədəsində onun və məsləkdaşlarının başlarının üstünü qara buludlar alıb. 1946-cı il dekabrın 12-si həyatlarının ən ağır günü olub. Həmin gün Azərbaycan Milli Hökuməti xarici imperializmin birbaşa siyasi, maddi və hərbi dəstəyi ilə İran şahlıq rejimi tərəfindən devrilib, sovet qoşunları Cənubi Azərbaycandan çıxarılıb. Milli qüvvələr dəhşətli faciələrlə üzləşib, minlərlə nümayəndəsi dar ağacına çəkilib, güllələnib və ya sürgünə göndərilib. Amansızlıqla verilən cəzalar bununla da bitməyib. Mütərəqqi fikirli, demokratik ruhlu azərbaycanlılar təqib olunublar. Təqiblər səbəbindən mühacirət etmək məcburiyyətində qalıblar. İyirmi yaşlı Hökumə Bülluri də onların arasındaydı. Bakıya üz tutan Hökumə xanımın Cənubi Azərbaycanından nigaran qəlbi o zamandan heç zaman dinclik tapmayıb.

O, Bakıda ali təhsil almaq arzusunu gerçəkləşdirib. 1947-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki Bakı Dövlət Universiteti) Filologiya fakültəsinə daxil olub. 1952-ci ildə universitet təhsilini başa vurub. 1956-cı ildə Bakı Ali Partiya məktəbini bitirib.

Hökumə Bülluri Bakıda da bədii yaradıcılığını davam etdirib. 1958-ci il oktyabrın 14-də Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının - Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvlüyünə qəbul edilib. Şeirləri dövri mətbuatda müntəzəm dərc olunub.

1952-1954-cü illərdə "Azərnəşr"də Bədii ədəbiyyat şöbəsinin redaktoru işləyib. İctimai-siyasi fəaliyyətini nəzərə alıb onu Azərbaycan Demokrat Partiyası Mərkəzi Komitəsinin orqanı olan "Azərbaycan" qəzetinin baş redaktoru vəzifəsinə təyin ediblər. 1956-1960-cı illərdə orada çalışıb. 1963-cü ildə Moskvada Sov.İKP yanında İctimai Elmlər Akademiyasını bitirib. Hökumə Bülluri təhsil illərində "İran Azərbaycanının realist-demokratik ədəbiyyatı" mövzusunda dissertasiya müdafiə edərək, filologiya elmləri namizədi alimlik dərəcəsini alıb. Bir il sonra - 1964-cü ildə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Yaxın və Orta Şərq Xalqları İnstitutunda baş elmi işçi vəzifəsinə dəvət olunub. Ömrünün sonuna qədər orada işləyib.

Hökumə Billuri məhsuldar şair və yorulmaz alim kimi tanınıb. Onun "Mənim arzum" (1949), "Ölməz qəhrəman" (1950), "Həyat yollarında" (1951), "Mübarizə illərində" (1954), "Şeirlər", (1954), "Şairin yadigarı" (1957), "Səhər günəşi" (1964), "Səndən uzaqlarda" (1961), "İstərəm", "Şeirlər" (1966), "Necə unudum" (1974), "Çinar gözləyir məni" (1976), "Apar məni o yerlərə" (1981), "Bir də bahar gəlsə" (1984), "Seçilmiş əsərləri" (1986), "Dünya belə dünyadır" (1989), "Nə qəribə dünya imiş" (1997), "Seçilmiş əsərləri" (2005) şeir kitabları, "1940-1960: İran Azərbaycanında realist-demokratik poeziya" (1972) və "Məhəmmədhüseyn Şəhriyar" (1984) monoqrafiyaları işıq üzü görüb. Şeirləri Yunna Morits və Rimma Kazakovanın tərcüməsində Moskvada çapdan çıxıb. O, özü də tərçüməçiliklə məşğul olub. Hökumə Bülluri Məhəmmədhüseyn Şəhriyarın farsca şeirlərini Azərbaycan dilinə, Cəfər Cabbarlı, Səməd Vurğun, Mirvarid Dilbazi və Nəbi Xəzrinin şeirlərini fars dilinə tərcümə edib.

1984-cü ildə Əməkdar incəsənət xadimi, 1998-ci ildə Xalq şairi fəxri adına layiq görülüb.

Sinəmə ağır bir yükdü ayrılıq,
Belimi yay kimi bükdü ayrılıq...
Həyat gözlərimdə sönmədən qabaq,
Sizdən bir diləyim olacaq ancaq.
Tufana, küləyə döndərin məni,
Göndərin vətənə, göndərin məni!

deyən şairin arzusu ürəyində qalıb. Son nəfəsinədək "Vətən" deyib, Cənubi Azərbaycanın xiffətini çəkib. Bu xiffətlə də 2000-ci il noyabrın 22-də Bakıda dünyasını dəyişib. Vəfatından sonra da əsərləri ikiyə bölünmüş Vətənin bitməyən harayına çevrilib.

Zöhrə FƏRƏCOVA,
"Azərbaycan"

Azərbaycan.-2026.-19 mart (№51).- S.11.